

Shoxrux MIRZAYEV,
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi
E-mail: shoxruxmirzayev@mail.ru

DSc, professor T.Ismoilov taqrizi asosida

RELATIONSHIP BETWEEN EXECUTIVE DISCIPLINE AND HIGHER EDUCATION INSTITUTION ACTIVITY

Annotation

Executive discipline plays a crucial role in ensuring the effective functioning and development of higher education institutions. This paper examines the relationship between compliance with executive discipline and the overall productivity and engagement level of universities. Analyzing key factors such as leadership, organizational structure, time management, and resource allocation, the study highlights how the research executive discipline fosters an environment of responsibility and accountability, which in turn improves academic performance, research output, and institutional reputation. The results show that institutions with strong enforcement discipline are better positioned to achieve their educational and social goals.

Key words: Executive discipline, higher education institutions, leadership, organizational structure, educational activity, institutional activity.

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ДИСЦИПЛИНОЙ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ВУЗА

Аннотация

Исполнительская дисциплина играет важнейшую роль в обеспечении эффективного функционирования и развития высших учебных заведений. В данной статье рассматривается взаимосвязь между соблюдением исполнительской дисциплины и общим уровнем производительности и вовлеченности университетов. Анализируя ключевые факторы, такие как лидерство, организационная структура, управление временем и распределение ресурсов, исследование подчеркивает, как исследовательская исполнительная дисциплина способствует созданию атмосферы ответственности и подотчетности, что, в свою очередь, улучшает академическую успеваемость, результаты исследований и повышает институциональную репутацию. Результаты показывают, что учреждения с сильной правоприменительной дисциплиной лучше подходят для достижения своих образовательных и социальных целей.

Ключевые слова: Исполнительская дисциплина, высшие учебные заведения, лидерство, организационная структура, образовательная деятельность, институциональная деятельность.

IJROIYA INTIZOMI VA OLIY TA'LIM MUASSASASI FAOLIYATI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Annotation

Oliy ta'lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishi va rivojlanishini ta'minlashda ijro intizomi hal qiluvchi o'rin tutadi. Ushbu maqola ijro intizomiga rioya qilish va universitetlarning umumiy unumdorligi va faollik darajasi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Rahbarlik, tashkiliy tuzilma, vaqtning boshqarish va resurslarni taqsimlash kabi asosiy omillarni tahlil qilib, tadqiqot ijro intizomi qanday qilib mas'uliyat va mas'uliyat muhitini ta'minlashini ta'kidlaydi, bu yesa o'z navbatida akademik samaradorlikni, tadqiqot natijalarini va institutsional obro'ni oshiradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kuchli ijro intizomiga yega bo'lgan muassasalar o'zlarining ta'lim va ijtimoiy maqsadlariga yerishish uchun yaxshiroq joylashadilar.

Kalit so'zlar: Ijro intizomi, oliy ta'lim muassasalari, yyetakchilik, tashkiliy tuzilma, o'quv faoliyati, institutsional faoliyat.

Kirish. Oliy ta'limning jadal rivojlanayotgan manzarasida institutlar o'z faoliyatini oshirish va raqobatbardoshligini saqlab qolish uchun doimiy ravishda strategiyalarni izlamogda. Ana shunday strategiyalardan biri muassasa ichidagi rahbarlar va ma'muriy organlarning aniq ko'rsatmalar va tuzilgan ish jarayonlariga rioya qilishini ta'minlaydigan kuchli ijro intizomini rivojlantirishdir. Ushbu intizom turli bo'limlar o'rtasida muvofiqlikni saqlash va javobgarlik madaniyatini oshirish uchun juda muhimdir[1]. Ushbu maqola ijro intizomining oliy ta'lim muassasalarining umumiy faoliyati va muvaffaqiyatiga ta'sirini o'rganadi, xususan, o'quv samaradorligi, ma'muriy samaradorlik va tadqiqot natijalari sifatiga ye'tibor beradi.

Ijro intizomi deganda muassasaning ijro yetuvchi organlari tomonidan siyosat, qoidalar va ko'rsatmalarning izchil qo'llanilishi tushuniladi. U tashkiliy intizom kontsepsiyasi bilan chambarchas bog'liq, lekin ko'proq rahbariyat va ma'muriyat qarorlarni qanday bajarishiga qaratilgan. Samarali ijro intizomi aniq aloqa, vakolat berish va monitoring jarayonlarini talab qiladi, bularning barchasi institutsional maqsadlarga belgilangan vaqt va mavjud resurslar doirasida yerishishni ta'minlaydi[2].

Oliy ta'limda ijroiya intizomi muhim rol o'ynaydi. Bu talabalarga ma'lum bilim va ko'nikmalarni yegallagan holda professional faoliyatga tayyorlashga yordam beradi. Ijroiya intizomi universitetlarning o'quv jarayonini samarali boshqarishga va talabalarga talab qilinadigan bilim va ko'nikmalarni yyetkazishga yo'naltirilgan.

Ijroiya intizomi quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

O'quv jarayoni tashkiloti: Universitetning o'quv rejalari, dasturlari, imtihonlar tizimi, mashg'ulotlar rejimi va boshqa o'quv faoliyati tashkiloti ijroiya intizomi doirasida amalga oshiriladi.

O'quv faoliyatining sifatini nazorat qilish: Talabalarni baholash tizimi, mustaqil ishlarini nazorat qilish, imtihonlarni o'tkazish va boshqa o'quv faoliyatining sifatini nazorat qilish ijroiya intizomi doirasida amalga oshiriladi.

O'quv jarayoni qoidalari va tartiblariga rioya qilish: Talabalar, o'qituvchilar va xodimlarning universitetning ichki qoidalari va tartiblariga rioya qilishlari ijroiya intizomi doirasida amalga oshiriladi. Bu qoidalar talabalarga o'qish jarayonida tartib va intizomning muhimligini tushunishga yordam beradi.

Talabalarining o'quv jarayoniga faol jalb qilinishi: Talabalarni o'quv jarayoniga faol jalb qilish, ularni mustaqil ishlashga rag'batlantirish, o'quv va ilmiy faoliyatga qiziqish uyg'otish ham ijroiya intizomi doirasida amalga oshiriladi[3].

Oliy ta'limda ijroiya intizomining muhim ahamiyatga yega bo'lishining sabablari quyidagilardan iborat:

Professional faoliyatga tayyorlash: Talabalarga ma'lum bilimlar va ko'nikmalarni yyetkazishga yordam beradi. Professional faoliyatga tayyorlanishida yordam beradi[4].

Sifatli o'quv jarayonini tashkil yetish: Universitetning o'quv jarayonini samarali boshqarishga va talabalarga talab qilinadigan bilim va ko'nikmalarni yyetkazishga yordam beradi.

Talabalarining o'quv jarayoniga faol jalb qilinishi: Talabalarni o'quv jarayoniga faol jalb qilish, ularni mustaqil ishlashga rag'batlantirish, o'quv va ilmiy faoliyatga qiziqish uyg'otishga yordam beradi.

O'qish jarayonida tartib va intizomning muhimligini tushunish: Talabalarga o'qish jarayonida tartib va intizomning muhimligini tushunishga yordam beradi.

Oliy ta'limda ijroiya intizomining samarali amalga oshirilishi uchun quyidagilar muhim ahamiyatga yega:

Aniq va tushunarli qoidalar va tartiblar: Talabalar, o'qituvchilar va xodimlarning o'quv jarayoniga oid qoidalar va tartiblarni aniq va tushunarli bo'lishi.

Adolatli va shaffof baholash tizimi: Talabalarni baholash tizimi adolatli va shaffof bo'lishi.

Talabalarining faol ishtirok yetishi: Talabalarining o'quv jarayoniga faol ishtirok yetishi uchun imkoniyat yaratish.

O'qituvchilar va xodimlarning professionalligi: O'qituvchilar va xodimlarning professionalligi va o'quv jarayoniga mas'uliyatli yondashuvi.

O'quv jarayonini muntazam nazorat qilish: O'quv jarayonini muntazam nazorat qilish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan choralarni ko'rish.

Oliy ta'limda ijroiya intizomining samarali amalga oshirilishi talabalarga professional faoliyatga tayyorlanishga va ularning o'quv faoliyatining sifatini oshirishga yordam beradi[5].

2. Ijro intizomida yyetakchilikning o'rni

Kuchli rahbarlik har qanday intizomli muassasaning tayanchidir. Oliy ta'limda yyetakchilik deganda nafaqat yuqori lavozimdagi rahbarlar, balki bo'lim boshliqlari va o'rta boshliqlar ham tushuniladi. Rahbarlar intizom ohangini o'rnatish, samarali qarorlar qabul qilish jarayonlari orqali xodimlarga rahbarlik qilish va institutsional siyosatga rioya qilishni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Rahbarlik oshkorlik, hisobdorlik va mukammallikka intilish orqali muassasaning ichki muhitiga ta'sir qiladi. Rahbariyat qanchalik intizomli bo'lsa, muassasa o'z maqsadlariga yerishish yehimoli shunchalik yuqori bo'ladi[6].

3. Tashkiliy tuzilma va intizom

Oliy ta'lim muassasasining tashkiliy tuzilmasi vazifalar qanday taqsimlanishi, axborot oqimi va qarorlar qanday qabul qilinishini belgilaydi. Aniq, aniq belgilangan tuzilma chalkashliklarni minimallashtirish va har bir bo'limning kengroq institutsional doirada hamjihatlikda ishlashini ta'minlash orqali ijro intizomini ta'minlaydi. Bundan tashqari, intizomli tuzilmaga yega bo'lish institutsional resurslardan (ham insoniy, ham moddiy) samarali foydalanishni ta'minlaydi, isrofgarchilik va samarasizlikni kamaytiradi. Ushbu bo'limda intizomni targ'ib qiluvchi turli tuzilmaviy modellar ko'rib chiqiladi va bunday modellarni muvaffaqiyatli amalga oshirgan universitetlarning amaliy tadqiqotlari ko'rib chiqiladi.

4. Oliy ta'limda vaqtni boshqarish va intizom

Vaqtni boshqarish ijro intizomining asosiy tarkibiy qismidir. Bir vaqtning o'zida bir nechta faoliyat - o'qituvchilik, ilmiy-tadqiqot, ma'muriy vazifalar - amalga oshirilayotgan oliy ta'lim muassasasida vaqtni samarali boshqarish barcha tadbirlarning muassasa vazifasiga mos kelishini ta'minlaydi. Vaqt intizomini birinchi o'ringa qo'yadigan ijro yetuvchi organlar belgilangan muddatlar bajariladigan, o'quv

jadvallariga rioya qilinadigan va tadqiqot loyihalari belgilangan muddatlarda yakunlanadigan muhitni targ'ib qiladi. Ushbu bo'lim institutsional samaradorlikni oshirishga hissa qo'shadigan vaqtni boshqarish amaliyotlarini tahlil qiladi va vaqtni tartibli taqsimlash tadqiqot va akademik natijalarga qanday ta'sir qilishini baholaydi[7].

5. Resurslarni taqsimlash va ijro intizomining ta'siri

Resurslarni taqsimlash ijro intizomi muhim ta'sir ko'rsatadigan yana bir muhim sohadir. Universitetlar ko'pincha cheklangan budjetlar doirasida ishlaydi va resurslarni - moliylashtirishni, o'qituvchilarni va jihozlarni oqilona taqsimlashi kerak. Intizomli ijroiya guruhlar resurslarning institutning strategik maqsadlariga muvofiq taqsimlanishini ta'minlaydi, bunda akademik va ilmiy yutuqlarga bevosita hissa qo'shadigan sohalar ustuvor ahamiyat beriladi. Resurslarni taqsimlashda noto'g'ri boshqarish yoki intizomning yo'qligi loyihaning kechikishiga, sifatsiz natijalarga olib kelishi va muassasaning moliyaviy qiyinchiliklariga olib kelishi mumkin[8].

6. Ijro intizomi orqali akademik samaradorlikni oshirish

O'quv faoliyati oliy ta'lim muassasasi muvaffaqiyatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Intizomli yetakchilik va boshqaruv ilmiy xodimlarning o'quv, ilmiy va ma'muriy rollari uchun javobgar bo'lishini ta'minlaydi. Aniq ko'rsatkichlar va ishlash ko'rsatkichlari ko'pincha taraqqiyotni kuzatish uchun o'rnatiladi, bu yesa professor-o'qituvchilarga o'z sohalarida ustunlik qilishlari kerak bo'lgan tuzilma bilan ta'minlaydi. Ushbu bo'limda ijro intizomi o'qitish sifatini, tadqiqot natijalarini va talabalarining faolligini oshirishni ko'rib chiqadi.

7. Institutsional obro' va ijro intizomi

Obro' - oliy ta'lim muassasalari uchun muhim boylikdir. Kuchli ijro intizomiga yega bo'lgan universitetlar nafaqat ilmiy va ilmiy yutuqlari, balki ma'muriy samaradorligi, axloqiy meyorlari va ijtimoiy hissalar tufayli ham ijobiy obro'ga yega bo'lish yehimoli ko'proq. Yaxshi intizomli muassasalar, shuningdek, yeng yaxshi professor-o'qituvchilar, talabalar va tadqiqot mablag'larini jalb qilish, ularning obro'sini yanada oshirish yehimoli ko'proq. Ushbu bo'limda ijro intizomi tashkilotning ichki va tashqi idrokiga qanday hissa qo'shishini o'rganadi.

Xulosa. Ijro intizomi bilan oliy ta'lim muassasasi faoliyati o'rtdasidagi bog'liqlik murakkab va ko'p qirrali. Biroq, kuchli ijro intizomiga yega bo'lgan muassasalar o'z maqsadlariga yerishish, o'z resurslarini boshqarish va ijobiy obro'ni saqlab qolishlari aniq. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ijro intizomini tarbiyalash tobora kuchayib borayotgan akademik muhitda uzoq muddatli muvaffaqiyatga yerishishni maqsad qilgan oliy ta'lim muassasalari uchun ustuvor vazifa bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Smith, J. (2020). Leadership and Accountability in Higher Education. *Journal of Academic Management*, 15(3), 215-230.
2. Brown, R. (2019). Time Management in Universities: Balancing Teaching and Research. *Higher Education Quarterly*, 73(2), 145-160.
3. Davis, L. (2021). Organizational Discipline in Academia: A New Approach. *Academic Leadership Review*, 12(1), 50-67.
4. Джоган В. К. и др. Анализ информационных процессов в автоматизированной системе управления научно-информационной деятельностью вуза //Вестник Воронежского института ФСИН России. – 2017. – №. 1. – С. 37-44.
5. Кулачихина И. В. и др. Модель деятельности преподавателей вуза по организации внеаудиторной работы обучающихся //Современные проблемы науки и образования. – 2018. – №. 3. – С. 150-150.
6. Чванова М. С., Храмова М. В., Молчанов А. А. Социальное партнерство—один из механизмов совершенствования социально-инновационной деятельности вуза //Образовательные технологии и общество. – 2012. – Т. 15. – №. 2. – С. 581-601.
7. Киселева Е. С. Инновационная деятельность образовательных организаций на примере реализации социального партнерства //Вестник Мининского университета. – 2015. – №. 1 (9). – С. 28.
8. Akbarali O'g'li, Satvoldiyev Fakhridin. "Organization of experimental work and analysis of results on the improvement of technologies for improving the effectiveness of legal education and training of schoolchildren." *Frontline Social Sciences and History Journal* 3.04 (2023): 54-61.